

Boekbespreking

Leonard Compagno, Marc Dando & Sarah Fowler, 2004. A field guide to the sharks of the world. Collins, London, 368 p., 64 kleurplaten en talrijke pen- en potloodtekeningen. ISBN 0 00 713610 2. £ 25, € 37.00

De meeste natuurgidsen behandelen een dier- of plantengroep binnen een afgebakend geografisch gebied, genre 'de schelpen van het Nederlandse strand', de 'vogels van Europa', de 'libellen van België', de 'vlinders van de Benelux'. Dat heeft twee redenen. In de eerste plaats zijn ze geschreven voor de natuurliefhebber of de ecooloog, niet voor de taxonoom. Deze laatste heeft er precies voor gezorgd dat dergelijke boeken kunnen geschreven worden, de eerste is meestal zelf mobiel beperkt bezig. De exploraties in het veld gebeuren op een bepaalde plek of in een relatief klein gebied als je dat op de schaal van een geografische atlas bekijkt. Ten tweede komen een groot aantal soorten niet in die beperkte actieradius voor. Het heeft geen zin en het zou bovendien erg onpraktisch zijn om rond te lopen met een encyclopedie van alle schelpen ter wereld als je in De Panne op het strand staat. Het aantal soorten dat kan behandeld worden in een handzame gids heeft een bovenlimiet.

Zo is ons beeld van de natuur altijd beperkt. Haaien in de Belgische wateren vormen een onderdeelje van de visfauna van onze wateren of de Noordzee of de NE-Atlantische Oceaan. Als je echter de groep die je wilt behandelen klein genoeg maakt, zijn wereldoverzichten wel mogelijk. Voor de taxonoom? Neen, want zie hoger. Wel voor een steeds groeiend deel van die eveneens hogervermelde 'geografisch beperkte' natuurliefhebber. Want met diens mobiliteit gaat het wel een vaart, de laatste tijd. Zo is de duiker (de mens, niet de vogel of het hertachtige zoogdier) een bij uitstek globetrotter geworden. Wellicht omdat het water in veel gevallen warmer is elders, wellicht omdat het water transparanter is elders, wellicht omdat er meer kleuren zijn, meer overzicht en meer verscheidenheid.

Een groep vissen die tot de verbeelding spreekt van veel mensen, duikers en andere, zijn de haaien. Dit verklaart waarom een uitgever het heeft aangedurfd een gids op wereldvlak te maken voor het brede publiek, een veldgids voor de haaien van de wereld. Compagno en Fowler zijn wereldspecialisten, Dando staat in voor de illustraties. Het boek bevat een aantal lezenswaardige inleidende hoofdstukken, weliswaar in volume beperkt, over de biologie van de haaien, hun relatie tot de mens (waarheid en verzinsel, visserij, gebruik, onderzoek, behoud en beheer, en haaienontmoetingen van de 'close kind'). Een kwalijk verschijnsel in veel tropische landen, vooral in Azië is de handel in haaienvinnen, o.a. voor de dito soep. Visserij richt zich speciaal hierop en gooit de rest van de haai weer overboord. Voeg daar aan toe dat haaien zich relatief traag voortplanten en het behoeft geen verdere uitleg dat veel haaienpopulaties overbevist of sterk achteruitgegaan zijn.

Een sleutel tot de orden en families gaat de hoofdbrok vooraf: een soortoverzicht. Dit volgt altijd hetzelfde stramien: Engelstalige naam, wetenschappelijke naam, een verwijzing naar de kleurplaat, een pentekening, een reeks tekstuele rubrieken over afmetingen, identificatie, verspreiding met een kaartje, habitat, gedrag (hoewel dit dikwijls 'unknown' is), biologie en status.

In het overzicht zijn trouwens meer haaien opgenomen dan officieel beschreven zijn. Meer soorten dan in het echt, zou de taxonoom kunnen zeggen. De uitleg is dat een aantal reeds ontdekte, maar nog niet volgens de wetenschappelijke regelgeving beschreven en gepubliceerde soorten, toch al hun opwachting maken. Die worden dan voorlopig met een letter bij het genus aangeduid. Zo zijn er van de doornhaai, naast de 8 gekende soorten, ook nog 6 andere opgenomen: *Squalus* sp. A tot *Squalus* sp. F, allemaal reeds voorzien van tekening, verspreidingskaartje en een Engelstalige naam en dezelfde rubrieken als van de officiële soorten. Wel jammer vind ik dat de wetenschappelijke namen niet gevolgd worden door de auteur en jaar van de eerste beschrijving. Nu kan de gebruiker niet zien hoelang een bepaalde soort al gekend is, of in welke genera recent enige taxonomische nieuwigheden te signaleren waren.

Het boek besluit met een overzicht van vaktermen, suggesties voor een verantwoorde opmeting, aanbevolen literatuur en bibliografie, overzicht van belangrijke verenigingen, natuurbehoudsorganisaties, musea en onderzoeksinstituten, index en zelfs, voor de haaientwichters onder de lezers: een heuse checklist om de zelf waargenomen soorten aan te stippen. Dit laatste maakt nog eens duidelijk wat de belangrijkste doelgroep is waar de uitgever op mikt: de reizende duiker. Een gehandicapte versie van deze laatste is de bezoeker van publieke zee-aquaria, eventueel van vismarkten.

Iedereen met een belangstelling voor het leven in de zeeën en deze fascinerende groep vissen in het bijzonder, kan zijn voordeel doen met dit boek.

Guido Rappé